

EU I KORTHET

Ytterligare information: eurooppatiedotus.fi/sv
EU i korthet – också på webben: julkaisut.um.fi/

europainformationen.fi
Utrikesministeriet

Foto: Minna Kurjenluoma

Innehållet

EU i korthet

ISBN 978-952-281-594-1

Publicerare: Europainformationen, Utrikesministeriet

Tryck: GRANO Oy 2018, Helsinki

Redigering: Kirsi Crowley

Lay out: Esa Ylä-Anttila

© Utrikesministeriets Europainformation

ET-100030-SV EU i korthet

© Europeiska unionen 2018, Källa: EP, Foto: Mathieu CUGNOT

Pärmfoto:

Siiri Matinpuro (till vänster), Alisa Röyttä och Leo Haarnio deltog i en utlottning arrangerad av Europeiska kommissionen och vann var sin interrail-biljett för en tågresor till Europa. Kommissionen är EU:s arbetshäst och verkställer unionens beslut.

Bakgrunden till stödet för unga resenärer är Europeiska kommissionens önskan att främja den europeiska identiteten och bekämpa främlingsfientlig populism. Sommaren 2018 delade kommissionen ut 15 000 tågbiljetter till 18-åringar i medlemsländerna. 161 finländare fick åka ut och resa.

”Tack vare EU är det lätt för mig att resa i EU-länderna utan att stöta på för mycket byråkrati. Det underlättar verkligen resor och sänker tröskeln för att åka, till och med ensam”, säger Siiri Matinpuro som kommer att besöka historiska platser i Polen

Vad är EU?	4
Hur föddes EU?	6
Hur blir man EU-medlem?	8
Hur går man ut ur EU?	9
Hur fattar EU beslut?	10
Europeiska rådet	10
Europaparlamentet	10
Europeiska kommissionen	12
Europeiska unionens råd	12
Karta och EU-länder	14
Europeiska unionens domstol	16
Revisionsrätten	16
Europeiska centralbanken	16
Finlands riksdags roll i EU	18
Vad kostar EU-medlemskapet?	20
Vilka rättigheter har EU-medborgare?	22
Hur fungerar euron?	24
EU och världen	26

Vad är EU?

Europeiska unionen är ett ekonomiskt och politiskt förbund som består av 28* europeiska stater. Finland anslöt sig till unionen i början av 1995. Medlemsstaterna har frivilligt och demokratiskt kommit överens om gemensamma, bindande regler. Reglerna har införts i EU-fördragen. De fastställer relationerna mellan EU och medlemsländerna, beslutsfattandet, organen och EU:s mål.

Medlemsstaterna stiftar tillsammans lagar i sådana frågor som de kommit överens om i EU-fördragen. Därmed har de, trots att de är självständiga stater, överlåtit en del av sin beslutanderätt till EU. Medlemsländerna beslutar fortfarande själva om mycket, bland annat om beskattning och undervisning.

Den inre marknaden

Europeiska unionen har en inre marknad som kan sammanfattas genom de fyra friheterna. Varor, kapital, tjänster och arbetskraft kan fritt röra sig mellan medlemsstaterna. Medborgarna kan utan visum resa inom området. Gränsöverskridande försäljning av varor och tjänster beläggs inte med tullar och kräver inga lov. EU-ländernas medborgare får fritt investera i andra medlemsländer.

EU utvecklar för närvarande en digital inre marknad, för att varor och innehåll ska kunna röra sig utan nationella begränsningar även på webben. EU vill bland annat förbjuda geoblockering och stärka konsumenternas rättigheter i handeln med varor på nätet mellan EU-länder. Europaparlamentet har redan gjort användningen av mobiltelefoner smidigare genom att i juni 2017 avskaffa avgifterna för nätverksväxling, dvs. roaming. Man vill även förbättra säkerheten på nätet och stärka upphovsrätten.

*Storbritannien har meddelat att landet går ut ur EU i mars 2019.

På Helsingfors-Vanda flygplats avskaffades inresekontrollen för personer från Schengenländer 2001. Pass kontrolleras bara nu och då på grund av säkerhetsarrangemang i samband med internationella evenemang. Vid Schengenområdets inre gränser måste man kunna visa upp pass eller identitetshandling vid behov.

Foto: Vastavalo, Kalevi Tuohimaa

Schengenavtalet öppnade gränserna

Med Schengenområdet avses de EU-länder som har slopat gränskontrollerna vid sina gemensamma gränser. Området omfattar 26 europeiska länder. Förutom 22 EU-länder deltar även Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein i avtalet. De EU-länder som inte deltar i avtalet är Storbritannien, Irland, Rumänien, Bulgarien, Kroatien och Cypern. Inom Schengenområdet måste resenären på begäran kunna visa upp sitt pass eller ett identitetskort med fotografi. Resenärer från länder utanför EU kan röra sig inom området med ett och samma visum.

Åland i EU

När Finland anslöt sig till EU 1995 förhandlade man om särställning för Åland. Det så kallade Ålandsprotokollet garanterar området självstyre och den äganderätt som ingår i hembygdsrätten.

EU:s beslut måste godkännas av Ålands lagting om de rör frågor som omfattas av landskapets behörighet.

EU:s lagstiftning om mervärdesskatt tillämpas inte på Åland. Därför kan tax free-försäljningen på passagerarfärjor mellan Finland och Sverige fortsätta.

3 mån.

är den maximala tid du kan uppehålla dig i ett annat EU-land.

Du kan uppehålla dig under en längre tid i landet om du har

- en arbetsplats eller ett företag
- en studieplats
- tillräckliga tillgångar och sjukförsäkring

Hur föddes EU?

Ur ruinerna efter 1900-talets två världskrig föddes Europeiska unionen som en allians för ekonomi och fred. Miljontals européer hade dödats i kriget och Europas ekonomi hade kollapsat. Organisationens grundare trodde att ekonomiskt samarbete kunde minska ländernas lust att kriga och upprusta.

Europeiska kol- och stålgemenskapen

Den franska tjänstemannen Jean Monnet föreslog för Frankrikes utrikesminister Robert Schuman att de forna fienderna Frankrike och Tyskland skulle förena sina kol- och stålresurser. Den stålproduktion som använts för att producera vapen skulle göras till ett verktyg för ekonomiskt samarbete.

På initiativ av Schuman grundade Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Belgien, Italien och Luxemburg den Europeiska kol- och stålgemenskapen år 1952. Initiativets årsdag, den 9 maj 1950, firas varje år som Europadagen.

EEG och Euratom

År 1958 tog gemenskapen ett stort kliv framåt då samarbetet utvidgades till att innefatta mer än bara handel. Genom Romfördraget grundade medlemsstaterna Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) och Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom).

Målet för EEG var ett tullförbund och en gemensam marknad som skulle införas stegvis. Redan då var målsättningen arbetskraftens fria rörlighet. Man beslöt att förenhetliga jordbruks- och trafikpolitiken och politiken för vissa näringsgrenar. Euratoms uppgift var att utveckla den fredliga forskningen om och användningen av kärnenergi.

Genom fusionsfördraget 1967 grundades Europeiska gemenskapen, i vilken kol- och stål-gemenskapen, EEG och Euratom fusionerades.

© Europeiska unionen 1994, foto: Guyaux, Jean

Utvidgning och den inre marknaden

Europeiska gemenskapen utvidgades snabbt på 1970- och 1980-talet då Storbritannien, Irland, Danmark, Grekland, Spanien och Portugal blev medlemmar.

Fördjupandet av de ekonomiska banden fortsatte. Unionen beslutade att skapa en inre marknad genom Europeiska enhetsakten 1987.

Maastrichtfördraget 1993 gjorde Europeiska gemenskapen till Europeiska unionen. Samarbetet var nu inte enbart ekonomiskt utan även politiskt. Det omfattade såväl utrikes- och säkerhetspolitiken som rättsliga och inrikes ärenden. Samtidigt grundades Ekonomiska och monetära unionen EMU som skulle genomföras i tre etapper och leda till införandet av euron.

Finland blir medlem

Finland, Sverige och Österrike blev medlemmar 1995.

Efter det har medlemsstaterna ingått Amsterdampfördraget (1999), Nicefördraget (2003) och Lissabonfördraget (2009). De har uppdaterat unionens organ och beslutsfattande så att EU kan reagera på globala utmaningar och godkänna nya medlemsstater. Under 2000-talet har EU fått 12 nya medlemsländer.

Statssekreterare Veli Sundbäck, utrikeshandelsminister Pertti Salolainen, statsminister Esko Aho och utrikesminister Heikki Haavisto undertecknar Finlands EU-medlemskapsavtal den 24 juni 1994 på Korfu.

Hur blir man EU-medlem?

Länder som vill bli medlemmar måste uppfylla kriterier som har fastställts i Maastricht-fördraget. Medlemsvillkoren kallas för Köpenhamnkriterierna.

Det politiska kriteriet är att landet som vill bli medlem har stabila institutioner som garanterar frihet, demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer samt respekt för och skydd av minoriteter.

Det ekonomiska kriteriet är en fungerande marknadsekonomi som klarar av konkurrensen och marknadskrafterna i EU.

Det rättsliga kriteriet är att kandidatlandet ska ha kapacitet att genomföra EU:s lagstiftning och att förbinda sig till den ekonomiska och den monetära unionen EMU:s mål.

Vissa länder har kommit överens om undantagsvillkor med EU. Bland annat Storbritannien, Danmark och Sverige har inte anslutit sig till den monetära unionen.

Då nya medlemsländer ansluter sig till EU kallas det för EU:s utvidgning.

Kandidatländer ska godkännas av Europeiska rådet. Europeiska kommissionen bedömer landets förutsättningar att ansluta sig till EU. Kandidatländerna har långa förhandlingar framför sig och måste anpassa sin lagstiftning till EU:s krav.

För närvarande (2018) är EU:s kandidatländer Albanien, Makedonien, Montenegro, Serbien och Turkiet.

EU:S MEDLEMSLÄNDER I ANSLUTNINGSDNING

1951	1973	1981	1986	1995	2004	2007	2013
Belgien	Irland	Grekland	Portugal	Finland	Cypern	Bulgaria	Kroatien
Frankrike	Storbritannien	Spanien	Sverige	Estland	Rumänien		
Italien	Danmark		Österrike	Lettland			
Luxemburg				Litauen			
Nederländerna				Malta			
Tyskland				Polen			
				Slovakien			
				Slovenien			
				Slovenien			
				Ungern			

(Schengenländerna i blått)

Kroatien är EU:s nyaste medlemsstat.
Kroatien blev medlem i Europeiska unionen 2013.

© Europeiska unionen 2014 - Källa: EP, foto: Eve VAN SOEENS

© The Times / News Licensing, teckning: Peter Brookes

EU-utträdet har varit omstritt i Storbritannien. Brexitförhandlingarna är ständigt ett hett ämne i medierna. Skämtteckningen i The Times den 20 juli 2018 beskriver oron för att Storbritannien ska gå ur EU utan avtal, vilket skulle försvåra både handeln och rörligheten.

Hur går man ut ur EU?

Ett medlemsland kan gå ut ur EU. Enligt artikel 50 i Lissabonfördraget ska en medlemsstat meddela om sitt utträde till Europeiska rådet. Detta påbörjar en utträdesprocess som räcker två år, då EU förhandlar med medlemslandet om hur utträdet ska gå till och om den framtida relationen till EU. Om ett avtal inte kan nås träder utträdet i kraft då två år har förflutit sedan anmälan.

Storbritannien anmälde som första medlemsland om sitt utträde ur EU. Premiärminister Theresa May undertecknade avskedsansökan som överlämnades till Europeiska rådet i mars 2017.

Förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur EU, dvs. brexit, har varit svåra och det brittiska folkets åsikter om EU-medlemskapet är delade. 52 procent av britterna röstade för brexit och 48 procent motsatte sig det i en folkomröstning 2016.

I flera EU-länder finns EU-kritiska partier och en del av dem har fått politisk makt. Det europeiska folket är mest oroad över när det gäller EU är migrationen, terrorismen och ekonomin. Enligt Eurobarometern 2018 har 42 procent av EU-medborgarna förtroende för unionen. Det är högre än förtroendet för de nationella regeringarna och parlamenten, för vilka i medeltal 34 procent av EU-medborgarna har förtroende. Lägst är förtroendet i Grekland och Storbritannien. Finländarnas förtroende ligger på åttonde plats.

Hur fattar EU beslut?

Europeiska unionens självständiga medlemsstater har överlåtit en del av sin beslutanderätt till gemensamma EU-institutioner enligt EU-fördragen. Staterna fattar tillsammans demokratiska beslut i frågor som är av betydelse för hela unionen. EU:s beslutsprocess omfattar institutioner som är lagstiftande, verkställande och som representerar ländernas regeringar.

Europeiska rådet

Europeiska rådet är EU-institutionen på högsta nivån där EU-ländernas ledare beslutar om unionens gemensamma politiska linje. EU:s höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik och Europeiska kommissionens ordförande hör också till rådet. Rådet väljer en permanent ordförande vars mandatperiod är två och ett halvt år.

Europeiska rådet sammanträder i allmänhet till toppmöten fyra gånger om året. Finland representeras av statsministern.

Europeiska rådet beslutar om EU:s politiska agenda, men stiftar inte lagar. Rådet fastställer allmänna politiska riktlinjer och fattar beslut om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Det utnämner och väljer även chefen för Europeiska centralbanken och ordförande för Europeiska kommissionen. Europeiska rådet fattar i allmänhet sina beslut genom konsensus. I vissa fall fattas beslut genom kvalificerad majoritet. Endast stats- och regeringschefer har rösträtt.

Europaparlamentet

Europaparlamentet representerar EU:s medborgare. Medborgarna väljer ledamöterna i parlamentet genom direkta val vart femte år. Medlemsstaternas partier ställer i allmänhet upp kandidaterna. De som väljs in ansluter sig till parlamentets politiska grupper. Parlamentsledamöternas inflytande över EU:s beslutfattande har ökat under årtiondenas lopp genom ändringar i EU-fördragen.

Parlamentet har 751 ledamöter (2018), men antalet kommer att minska efter brexit.

Europaparlamentet har säten i Strasbourg i Frankrike, i Bryssel i Belgien och i Luxemburg.

Europaparlamentet godkänner Europeiska kommissionens lagstiftningsförslag, huvudsakligen tillsammans med ministerrådet genom det s.k. medbeslutandeförfarandet. Europaparlamentet kan be kommissionen om förslag till lagstiftning. Parlamentet väljer kommissionens ordförande utifrån Europeiska rådets förslag och godkänner de kommissionärer ordförandekandidaten väljer. Parlamentet kan avsätta kommissionen genom misstroendevotum.

Europaparlamentet beslutar om budgeten tillsammans med rådet och godkänner användningen av EU:s budget. Det beslutar om internationella avtal och EU:s utvidgning. Det diskuterar med Europeiska centralbanken om penningpolitiken och övervakar EU:s övriga institutioner.

Europaparlamentet kan inleda utredningar utifrån framställningar som görs av medborgarna.

Tullinspektör Jari Kortelainen granskar cykelns märke, ramens nummer och ursprungsintyget. Produktchef Jari Hiltunen från cykelbutiken Suomen Polkupyörätukku Oy förevisar de cyklar han importerat.

EU:s beslut påverkar tullens och handelns vardag. På förslag av Europeiska kommissionen godkände Europaparlamentet och rådet antidumpingstullar för att skydda producenter i EU mot prissättning som förvränger marknaden. EU införde bland annat en importtull på 80 procent för kinesiska elcyklar.

Antidumpingstullarna skyddar Suomen Polkupyörätukkus import av egna cyklar. De fyra fabriker som Suomen polkupyörätukku använder i Indonesien har granskats och godkänts av EU:s representanter. EU syns i Jari Hiltunens vardag också då han ansöker om tillstånd av tullen. Cykeldelar skickas från EU till fabriker i Indonesien och färdiga cyklar importeras till Finland. ”EU:s krav orsakar inte längre extra arbete, men man måste hålla sig vaken”, säger Hiltunen.

Foto: Kirsi Tuura

Europeiska kommissionen

Europeiska kommissionen är EU:s verkställande organ. Kommissionen, som är belägen i Bryssel, driver inte enskilda staters intressen utan ska vara politiskt oberoende och driva hela EU:s intresse.

Utifrån resultatet i parlamentsvalet föreslår medlemsstaternas stats- och regeringschefer en kandidat till kommissionsordförande för parlamentet. Parlamentet godkänner kandidaten genom majoritetsomröstning. Ordförandekandidaten väljer kommissionärskandidater utifrån medlemsländernas förslag. Parlamentet röstar om att godkänna kandidaterna. Europarådet fattar beslut om utnämningen genom kvalificerad majoritet.

Kommissionen utarbetar förslag till ny lagstiftning. Tillsammans med EU-domstolen övervakar den att medlemsländerna iakttar EU:s lagstiftning.

Kommissionen förvaltar användningen av EU-medel och utarbetar budgeten som sedan godkänns av parlamentet och rådet.

Kommissionen representerar Europeiska unionens medlemsstater internationellt. Den förhandlar bland annat på EU:s vägnar om handelsavtal. I sina yttre förbindelser företräds EU av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, som också är en av kommissionens vice ordförande.

Europeiska unionens råd

Europeiska unionens råd, dvs. ministerrådet eller bara rådet, är EU:s viktigaste beslutsfattande organ. I rådet beslutar medlemsstaternas ministrar om EU-lagar. Varje medlemsstat kan driva sina egna intressen.

Rådet fattar huvudsakligen sina beslut genom kvalificerad majoritet. Medlemsländernas röstetal beror på deras folkmängd. Beslut som rör utrikes- och säkerhetspolitik, skattepolitik och försvaret fattas enhälligt. I Finland måste ministern få fullmakt av riksdagen innan hen på Finlands vägnar ingår ett bindande avtal i rådet.

Förutom lagstiftningen godkänner rådet EU:s årliga budget tillsammans med Europa-parlamentet. Det ingår internationella avtal på unionens vägnar och utnämner medlemmarna till Europeiska revisionsrätten, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, samt Europeiska regionkommittén. Rådet kan även påverka finanspolitiken samt utrikes- och säkerhetspolitiken.

Varje medlemsland innehar i tur och ordning ordförandeskapet i Europeiska unionens råd under en sexmånadersperiod. Ordförandelandet bereder dagordningen och leder rådets möten.

Finland har varit EU:s ordförandeland 1999 och 2006. Nästa gång tar Finland över ordförandeskapet i juli 2019.

Alisa Röyttä som går i Helsingforsgymnasiet Kallion lukio vann en gratis interrail-biljett i Europeiska kommissionens utlottning på webben sommaren 2018. "Det är en fantastisk möjlighet, som jag absolut inte vill missa", jublar hon.

Alisa Röyttä har länge drömt om att resa till Paris och Prag. Nu åker hon dit för att lära känna nya människor. "Det är viktigt eftersom de kommer att hjälpa mig förstå olika kulturer och få nya perspektiv", tror Alisa.

Genom interrail-projektet vill Europeiska kommissionen främja den europeiska samhörigheten. Sommaren 2018 finansierade Europeiska kommissionen tågbiljetter för 12 miljoner euro, och utlovar fler biljetter under de kommande åren.

Foto: Kirsä Tuura

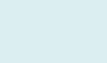
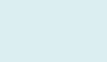
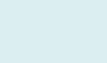

EUROPEISKA UNIONEN

DANMARK (DK)
42 924 km²
5,75 miljoner inv.
KöpenhamnGREKLAND (EL)
132 049 km²
10,76 miljoner inv.
AtenLETTLAND (LV)
64 573 km²
1,95 miljoner inv.
RigaNEDERLÄNDERNA (NL)
41 540 km²
17,08 miljoner inv.
AmsterdamSLOVAKIEN (SK)
49 035 km²
5,44 miljoner inv.
BratislavaSVERIGE (SE)
438 574 km²
10,00 miljoner inv.
StockholmÖSTERRIKE (AT)
83 879 km²
8,77 miljoner inv.
WienFÖRHANDLAR OM
MEDLEMSKAP

KANDIDATLÄNDER

POTENTIELLA
KANDIDAT-
LÄNDERBELGIEN (BE)
30 528 km²
11,37 miljoner inv.
BrysselESTLAND (EE)
45 227 km²
1,32 miljoner inv.
TallinnIRLAND (IE)
69 797 km²
4,77 miljoner inv.
DublinLITAUEN (LT)
65 286 km²
2,85 miljoner inv.
VilniusPOLEN (PL)
312 679 km²
37,97 miljoner inv.
WarszawaSLOVENIEN (SI)
20 273 km²
2,07 miljoner inv.
LjubljanaTJECKIEN (CZ)
78 868 km²
10,58 miljoner inv.
PragSERBIEN (RS)
77 474 km²
7,04 miljoner inv.
BelgradMAKEDONIEN (MK)
25 713 km²
2,07 miljoner inv.
SkopjeKOSOVO (KV)
10 887 km²
1,77 miljoner inv.
PristinaBULGARIEN (BG)
110 370 km²
7,10 miljoner inv.
SofiaFRANKRIKE (FR)
633 187 km²
67,02 miljoner inv.
ParisITALIEN (IT)
302 073 km²
60,59 miljoner inv.
RomLUXEMBURG (LU)
2 586 km²
0,59 miljoner inv.
LuxemburgPORTUGAL (PT)
92 226 km²
10,31 miljoner inv.
LissabonSPANIEN (ES)
505 944 km²
46,53 miljoner inv.
MadridTYSKLAND (DE)
357 376 km²
82,80 miljoner inv.
BerlinUNGERN (HU)
93 011 km²
9,80 miljoner inv.
BudapestRUMÄNIEN (RO)
238 391 km²
19,64 miljoner inv.
BukarestSTOR-BRITANNIEN (UK)*
248 536 km²
65,81 miljoner inv.
LondonCYPERN (CY)
9 251 km²
0,85 miljoner inv.
NicosiaKROATIEN (HR)
56 594 km²
4,15 miljoner inv.
ZagrebMALTA (MT)
315 km²
0,44 miljoner inv.
VallettaMOLDAVIEN (MD)
33 846 km²
3,5 miljoner inv.
ChişinăuUKRAINA (UA)
603 628 km²
47,7 miljoner inv.
KievVITRYSSLAND (BY)
207 600 km²
9,5 miljoner inv.
MinskTURKIET (TR)
783 562 km²
79,81 miljoner inv.
AnkaraGEORGIEN (GE)
69 700 km²
3,7 miljoner inv.
TbilisiARMENIEN (AM)
29 743 km²
2,9 miljoner inv.
JerevanAZERBAIDZJAN (AZ)
86 600 km²
9,9 miljoner inv.
Bakou

Europeiska unionens domstol

EU-domstolen övervakar att EU-lagstiftningen följs och löser tvister. Domstolen tolkar EU-lagstiftningen och ser genom sina beslut till att medlemsländerna tillämpar lagen på ett enhetligt sätt. Domstolen kan utreda huruvida medlemsstaterna och institutionerna sköter sina uppgifter. Den löser tvister som involverar medlemsstater, EU:s organ, privatpersoner eller företag.

Europeiska kommissionen kan väcka talan mot medlemsstater. Medlemsländernas domstolar kan be Europeiska unionens domstol om förhandsavgöranden om tolkningen av EU-lagar. Medlemsländerna måste iakttä domstolens tolkning.

Domstolen har bland annat avgjort att sökmotorer på internet ska radera uppgifter om EU-medborgare på webben om de begär det. Den har också avgjort att samkönade gifta par har likvärdig rätt att bosätta sig i hela EU, att priset på trafikförsäkringar inte får fastställas utifrån kön och att flygbolag måste ersätta försenade flygningar till resenärer.

Revisionsrätten

Revisionsrätten, som har sitt säte i Luxemburg, övervakar att EU-medel används på rätt sätt. Revisionsrätten granskar organisationer som hanterar EU-medel och utarbetar årliga revisionsrapporter.

Revisionsrätten är ett oberoende organ och består av en medlem från varje medlemsland. Medlemmarnas mandatperiod är sex år. Medlemsländerna föreslår själva sina representanter och Europeiska rådet utnämner medlemmarna efter att ha hört Europaparlamentet.

Europeiska centralbanken

Europeiska centralbanken (ECB) grundades 1998. ECB:s uppgift är att förvalta euron. Banken utövar inflytande på marknaden genom sin penningpolitik, bland annat sina beslut om räntenivån.

ECB fastställer styrräntan på sin utlåning till bankerna. Banken övervakar prisstabiliteten, dvs. bekämpar inflation genom att fastställa räntenivån inom euroområdet. Den utövar även tillsyn över finansieringssystemet och övervakar bland annat att bankerna är sunda. ECB samarbetar med alla de nationella centralbankerna i EU och separat med de 19 euroländernas centralbanker.

Eftersom Finland är ett euroland deltar Finlands Bank i beredning och beslut som gäller den gemensamma penningpolitiken. Generaldirektören för Finlands bank är medlem i Europeiska centralbankens råd. Rådet fastställer euroområdets penningpolitik och den ränta till vilken affärsbankerna beviljas lån av centralbanken.

Anni Hyvärinen och hennes dotter Hilma deltog i Prideparaden i Helsingfors sommaren 2018 för att stå upp för regnbågsfamiljers rättigheter. Också Europeiska unionens domstol stöder rättigheter för samkönade par. Domstolen har fastställt att samkönade par har samma rättigheter i hela EU. De kan inte diskrimineras till exempel när det gäller immigration.

Foto: Kirsi Tuura

Finlands riksdags roll i EU

Riksdagen har en central roll i Finlands beslutsfattande i EU. Det är stora utskottet som behandlar EU-ärenden. Finländska ministrar som deltar i rådet måste ha fullmakt av riksdagen, det vill säga följa de ståndpunkter som fastställs i stora utskottet. Stora utskottet begär om utlåtanden av fackutskotten och hör olika samhällsaktörer. Utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden behandlas i utrikesutskottet.

Regeringens EU-ministerutskott fastställer Finlands linje inför samtliga möten i Europeiska unionens råd. EU-ministerutskottet leds av statsministern. Statsministern får politisk fullmakt för besluten av riksdagens stora utskott.

Finlands ständiga representation vid Europeiska unionen bevakar Finlands intressen i Bryssel. Den bereder ärenden inför möten i Europeiska unionens råd enligt regeringens anvisningar.

Foto: Christian Creutz, © Europeiska unionen 2017 - Källa: EP

Råd

- Europeiska rådet** = EU-ländernas stats- och regeringschefer, EU:s toppmöte
- Europeiska unionens råd** = EU-ländernas ministrar sammanträder i olika konstellationer
- Europarådet** = en europeisk samarbetsorganisation för de mänskliga rättigheterna, inte ett EU-organ

Europaparlamentet är samlat för att höra EU-kommissionens ordförandes tal i september 2017. Det årliga talet om EU:s tillstånd ger kommissionens syn på det gångna året och kommande utmaningar.

Vad kostar EU-medlemskapet?

Kostnaderna för Europeiska unionen är ett samtalsämne som väcker mycket känslor. Under de senaste åren har EU:s medlemsavgift varierat mellan 50 och 200 euro per finländare.

Nettobetalar kallas de stater som betalar mer i medlemsavgifter än de får finansiering av EU. Nettomottagare får mer stöd än de betalar i medlemsavgifter. Finland har varit nettobetalar sedan 2001.

2016 betalade finländarna 54 euro per invånare till EU. Nettobetalingen sjönk då med nästan hälften sedan föregående år, till 294 miljoner euro. Finland var därmed tillsammans med Italien den minsta nettobetalar i förhållande till sin bruttonationalprodukt 2016.

EU-avgifterna varierar bland annat beroende på tidtabellen för genomförandet av olika finansieringsprojekt. 2016 betalade Finland 1,8 miljarder euro i EU-avgifter, men mottog stöd för 1,5 miljarder euro, bland annat för trafikprojekt, jordbruksstöd, högskoleutbildning, säkerhet och kostnader för immigration.

Tyskland, Frankrike och Sverige var de största nettobetalarerna i förhållande till sin bruttonationalprodukt 2016. Samma år mottog Bulgarien, Rumänien och Ungern mest nettostöd.

Foto: Kirsä Tuura

EU:s budget

EU:s budget uppgick till 160 miljarder euro 2018. Budgeten måste hållas på en nivå som är under 1,2 procent av medlemsländernas sammanlagda bruttonationalprodukt.

EU:s inkomster kommer från de avgifter som medlemsländerna betalar utifrån sin bruttonationalprodukt och mervärdesskattebas, samt från tullar på produkter som kommer från länder utanför EU.

Visste du att finländare använder mer pengar på kaffe än på landets EU-medlemsavgift?

En stor kopp kaffe på ett torgkafé kostar cirka två euro. Det är vad två veckors EU-medlemskap för en person kostade 2016.

EU-stödets andel av omsättningen på jordbrukaren Tommi Hasus ekogård varierar från en tredjedel till hälften. Hasu bedriver kretsloppsjordbruk. De 70 dikorna och kalvarna äter gräs och producerar gödsel för odlingarna. På gården växer korn, havre, ärtor och vall.

Hasu berättar att EU-stöden räddar jordbrukaren under dåliga år och minskar riskerna. Stödets avsikt är att hålla livsmedelsprisen nere. Allra helst skulle Hasu arbeta utan stöd, på marknadens villkor. "Jag skulle hellre ta pengarna från försäljningen av mina produkter än understöd. Det påverkar den allmänna opinionen negativt", säger Hasu och avser kritiken av lantbruksstöden.

Vilka rättigheter har EU-medborgare?

De grundläggande rättigheterna

EU-medborgarnas grundläggande rättigheter fastställs i Lissabonfördraget. EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna innehåller bland annat bestämmelser om mänskliga rättigheter, friheter, jämlikhet, solidaritet och rättsskipning.

Rätten till fri rörlighet

EU-medborgare kan röra sig och uppehålla sig i medlemsländerna utan visum i tre månader. Det gäller också länder som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), dvs. Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein. Efter tre månader måste EU-medborgare registrera sig i landet och påvisa att de kan finansiera sitt uppehälle där.

Rösträtt

Medborgare får rösta i kommunalval och i val av ledamöter till Europaparlamentet i det EU-land de är fast bosatta. De kan även ställa upp som kandidater i Europaparlamentsvalet i det land de är bosatta.

Rätt till sjukvård

Medborgare har rätt till sjukvård i EU-länder, Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Genom att uppvisa ett europeiskt sjukförsäkringskort får EU-medborgare som vistas tillfälligt i landet nödvändig vård på samma villkor som landets egna medborgare. Man får kortet gratis av Folkpensionsanstalten i Finland. En person som flyttar till ett annat EU-land får sjukvård genom att registrera sig i sjukförsäkringssystemet i det nya hemlandet.

Rätt till medborgarinitiativ

EU:s medborgare kan genom medborgarinitiativ uppmana Europeiska kommissionen att föreslå lagar i ärenden som omfattas av EU:s beslutanderätt. Ett medborgarinitiativ måste stödjas av en miljon EU-medborgare från minst sju olika medlemsländer. I varje medlemsland krävs ett visst minimiantal underskrifter.

Framställningar och klagomål

EU-medborgare kan göra framställningar till Europaparlamentet i ärenden som faller inom EU:s behörighet och som har en direkt koppling till den som gör framställningen. Ärendet kan gälla allmänt eller enskilt intresse. EU-medborgare kan även rikta klagomål om administrativa missförhållanden i EU:s organ eller institutioner till Europeiska ombudsmannen.

Konsumentens rättigheter

EU har förenhetligat konsumenternas rättigheter, men arbetet är inte färdigt, framför allt inte då det gäller handeln på internet. EU förpliktar bland annat medlemsländernas flygbolag att ersätta inställda flyg eller borttappat bagage till resenärerna inom EU. EU har också fastställt ett maximipris för användning av mobiltelefon i ett annat EU-land. Europeiska konsumentcentrum ger råd åt konsumenter om deras rättigheter när det gäller handel inom EU.

Italienaren Edoardo Galimberti forskade under tre månader i sociala medienätverk vid Aalto-universitetet. Det var en del av hans forskarstudier. EU:s program Horisont 2020 gjorde det möjligt för Edoardo att komma från institutionen för informationsbehandling vid universitetet i Turin till Helsingfors. EU är också den största finansiären av forskning vid Helsingfors universitet.

”EU har en avgörande betydelse, inte bara när det gäller den fria rörligheten, utan också som finansiär av forskning. Utan stödet hade det varit svårt att ens inleda arbetet”, säger Galimberti.

Edoardo Galimberti avlade sina magisterstudier i Barcelona. Den fria rörligheten och EU:s ekonomiska stöd möjliggör också tusentals finländares studier utomlands varje år. EU finansierar programmet Erasmus för studentutbyte i medlemsländerna med närmare 15 miljarder euro 2014–2020.

Foto: Kirsi Tuura

Hur fungerar euron?

Europeiska unionens gemensamma valuta euro används i 19 medlemsländer. Dessa länder tillhör Europeiska ekonomiska och monetära unionen EMU. Finland övergick från sin nationella valuta mark till euro bland de tolv första EU-länderna. Kontanterna togs i bruk i början av 2002.

Europarådet fattar beslut om ett medlemslands anslutning till euron utifrån kommissionens rekommendation. Kommissionen tar först del av parlamentets ståndpunkt.

Villkor för anslutning till euron

Villkoren för anslutning till euron kallas konvergenskriterier eller Maastrichtkriterierna. Staterna ska iakttä den europeiska stabilitets- och tillväxtpakten, som fastställer gemensamma regler för den offentliga ekonomin.

Kriterierna gäller prisstabilitet, underskottet i de offentliga finanserna, valutakursens stabilitet och räntorna.

Priserna anses vara stabila om inflationen inte är mer än 1,5 procent högre än i de tre medlemsländer som har de stabilaste priserna. Underskottet i den offentliga ekonomin ska vara under tre procent av bruttonationalprodukten och statsskulden får inte överskrida 60 procent av BNP. Landets valutakurs uppföljs genom växelkursmekanismen och den långfristiga räntenivån får inte stiga mer än 2 procent högre än i de mest stabila medlemsländerna.

Eurons utmaningar

Flera av de länder som har anslutit sig till euron har inte iakttagit de fastställda kriterierna. I flera länder är till exempel statsskulden högre än Maastrichtfördraget tillåter.

Euroområdets största utmaning har varit finanskrisen i Grekland, som satte euroområdets och EU:s samarbete på prov. För att undvika framtida situationer som påminner om Greklands-krisen har EU skärpt sin lagstiftning.

Den så kallade sexpack-lagstiftningen (fem förordningar och ett direktiv) ger Europeiska kommissionen makten att övervaka medlemsländernas ekonomiska situation och deras konkurrens- och arbetsmarknadspolitik. Medlemsländer kan bötfällas om de upprepade gånger överskrider konvergenskriteriernas referensvärden.

EU:s ekonomi och de länder som är med i den monetära unionen har som mål att skapa en bankunion där bankernas verksamhet övervakas på EU-nivå. På detta sätt vill man bland annat förhindra bankkriser som EU-medborgarna måste betala för. Orsaken till att bankunionen inte framskrider är bland annat skillnaderna i bankernas stabilitet i de olika medlemsländerna.

Euroländerna:

Belgien
Cypern
Estland
Finland
Frankrike
Grekland
Irland
Italien
Lettlan
Litauen

EU-länder som inte använder euron:

Luxemburg
Malta
Nederländerna
Portugal
Slovakien
Slovenien
Spanien
Tyskland
Österrike

Bulgarien
Danmark
Kroatien
Polen
Rumänien
Storbritannien
Sverige
Tjeckien
Ungern

Länder och områden utanför EU som använder euron:

Andorra
Guadeloupe
Frankrikes
södra och
antarktiska
områden
Franska Guayana
Kosovo,

Martinique
Mayotte
Monaco
Montenegro
Réunion
Saint Pierre Miquelon
San Marino,
Vatikanstaten

Foto: Kirsi Tuura

Suvi Tiensuu och Tomi Tervo bygger hus med egna krafter och ett bostadslån som är bundet till Euribor-räntan. Den unga familjens hus reser sig i ett vacker lantlig miljö i Vesivehmaa. På gården finns gott om utrymme för den tvååriga dottern att leka.

Ett bostadslån som är bundet till 12 månaders Euribor var ett naturligt val. Enligt Tomi Tervo finns det egentligen inga alternativ till Euribor i ett euroland. Ändå är EU inte det första man tänker på när det kommer till räntor. Det är emellertid Europeiska centralbanken som fastställer styrräntan som påverkar Euribor, euroländernas gemensamma referensränta. Genom sin penningpolitik eftersträvar Europeiska centralbanken prisstabilitet. ”Vi behöver inte vara nervösa varje dag för att räntan ska stiga. Euribor påverkas inte av småsaker. Det måste ske en enorm förändring för att det verkligen ska synas”, beskriver Tervo bostadslånets ränta.

EU och världen

Utrikespolitik

Europeiska unionen strävar efter att vara starkare tillsammans än de enskilda staterna kan vara enskilt och bedriver därför en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Medlemsländerna ansvarar för sin egen utrikespolitik, men de iakttar vissa gemensamt överenskomna beslut. Målen för den gemensamma utrikespolitiken är bland annat stärka säkerheten, freden och de mänskliga rättigheterna. Den gemensamma utrikespolitiken bygger på diplomati och förhandlingar, men EU har också bland annat infört sanktioner mot Nordkorea och Ryssland.

De övergripande linjerna för utrikespolitiken fastställs i Europeiska rådet. Besluten kräver godkännande av samtliga EU-länder. De yttre förbindelserna leds av unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik, som utnämns av Europeiska rådet tillsammans med Europeiska avdelningen för yttre åtgärder, som vanligtvis kallas Europeiska utrikestjänsten. Den höga representanten företräder Europeiska unionen vid internationella möten och i relationerna till stater utanför EU.

Utrikesministrarna sammanträder i utrikesrådet, där ordet förs av den höga representanten. EU representeras runt om i världen av 139 delegationer.

Handelspolitik och utvecklingssamarbete

Förutom utrikes- och säkerhetspolitik består de yttre förbindelserna också av handelspolitik och utvecklingssamarbete. EU är vid sidan av Förenta staterna och Kina den största aktören i världshandeln. EU:s handelsavtal gynnar medlemsländerna och avlägsnar hinder för handeln. Till exempel har frihandelsavtalet mellan EU och Sydkorea lett till tillväxt inom alla Finlands viktigaste exportsektorer, bl.a. exporten av maskiner och apparater.

EU är världens största givare av bistånd. EU och dess medlemsländer finansierar över hälften av världens utvecklingssamarbete. Utvecklingssamarbetet uppgick till 75 miljarder euro 2017. EU har gett över 10 miljarder euro till humanitärt bistånd och utvecklingssamarbete i Syrien medan konflikten pågått i landet.

Säkerhets- och försvarspolitik

Inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik har EU aktivt deltagit i civil krishantering bland annat i Libyen, Afghanistan, Kosovo och Sahelregionen. EU skickar experter för att utbilda och stödja samhällsbyggandet.

EU har hela tiden två stridsgrupper på 1 500 soldater i beredskap. Dessa snabbinsatsstyrkor kan med kort varsel skickas på krishanteringsuppdrag för att till exempel stödja FN. Stridsgrupperna har ännu aldrig använts i fält.

EU:s gemensamma försvarspolitik har kritiserats för att vara ineffektiv. EU har för avsikt att fördjupa försvarssamarbetet.

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, som inrättades genom Lissabonfördraget, har stött på flera utmaningar. Migrationen och asylpolitiken har gett upphov till konflikter, i synnerhet efter 2015 då över en miljon asylsökande kom till EU.

Israa Saeed Hasan anlände till Finland med sin familj som asylsökande i maj 2013. Familjen bodde ett år och två månader i ett litet rum i flyktingförläggningen i Krämertsskog och delade kök och badrum med andra, innan de fick asyl.

Hasan var ingenjör i Irak, men i Finland har matlagning blivit hennes yrke. Hon grundade en restaurang och arbetar där som kock. Hon har också arbetat som frivillig med att hjälpa otaliga andra invandrare.

”Nu mår jag bra. Jag vet att jag är stark och att jag kan klara av vad som helst”, säger tvåbarnsmamman. Hon ska snart börja en kurs som ordnas av nätverket Startup Refugees där femstjärniga kockar undervisar i matlagning.

Hanteringen av migrationen och fördelningen av ansvaret för asylsökande har varit en av de mest omstridda frågorna i EU:s utrikespolitik. År 2017 sökte mer än 50 000 personer asyl i Finland. 40 procent av asylbesluten var positiva.

Foto: Kirsi Tuura